

Grunderna för ersättning till producenterna i systemet med valfrihet inom social- och hälsovården

I den föreslagna valfrihetsmodellen kan tjänster erbjudas av bolag som ägs av landskapet, av privata företag och av aktörer inom den tredje sektorn, såsom organisationer och stiftelser. Landskapet betalar producenterna ersättning för tjänsterna. Avsikten är att föreskriva enhetliga allmänna ersättningsprinciper för hela landet. Landskapen ska dock ha självständig beslutanderätt när det gäller detaljer i fråga om ersättningarna.

De ersättningar som betalas till tjänsteproducenterna ska sporra till effektiva tjänster samt främja befolkningens hälsa och välfärd och upprätthållandet av befolkningens funktionsförmåga. Ersättningarna ska stödja social- och hälsovårdstjänsternas effektmål, kundernas valfrihet och en hållbar landskapsekonomi.

Utgångspunkten är att producenterna väntas konkurrera först och främst med kvaliteten på tjänsterna. Därför betalar landskapen i regel alla producenter lika stora ersättningar för samma tjänst.

Ersättningar till producenter av direktvalstjänster

Social- och hälsocentralernas tjänster

- Kunden väljer en producent av direktvalstjänster direkt utan någon bedömning av servicebehovet och registrerar sig som kund hos den social- och hälsocentral som han eller hon har valt.
- En social- och hälsocentral kan ha ett privat företag, ett bolag som ägs av landskapet eller en aktör från tredje sektorn som huvudman.
- En social- och hälsocentral erbjuder primärvårdstjänster jämförbara med de som de nuvarande hälsovårdscentralerna erbjuder. Sådana är bl.a. undersökning och behandling av symtom och sjukdomar, rådgivning och handledning som gäller rehabilitering samt utredning av funktions- och arbetsförmåga och rehabiliteringsbehov inom området allmänmedicin. I social- och hälsocentralens tjänster ingår också hemsjukvård, om kunden inte behöver hemsjukvård varje dag. Social- och hälsocentralen erbjuder också handledning och rådgivning inom socialservice, handledning och rådgivning inom alkohol- och drogärbete, social handledning i högst tre månader, hemservice och hemvård samt rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor.

Mun- och tandvårdsenheternas tjänster

- Kunden väljer en mun- och tandvårdsenhet direkt utan någon bedömning av servicebehovet och registrerar sig hos den tjänsteproducent som han eller hon har valt.
- Mun- och tandvårdstjänster kan produceras av privata företag, bolag som ägs av landskapet eller aktörer från tredje sektorn.
- Mun- och tandvårdsenheterna erbjuder bl.a. förebyggande av mun- och tandsjukdomar, regelbundna munhälsokontroller, sådan undersökning av mun och tänder, bedömning av vårdbehovet och vårdplanering som inte hör till kategorin odontologiska specialiteter samt konstaterande och symtomatisk behandling av mun- och tandsjukdomar. I mun- och tandvårdsenheternas tjänster ingår också tandprotetiska åtgärder, behandling av tandköttssjukdomar och tandinfektioner som inte hör till kategorin odontologiska specialiteter samt korrigerande och kirurgisk mun- och tandvård.
- Barn och ungdomar under 18 år som får mun- och tandvårdstjänster som en del av skolhälsovården eller studerandehälsovården väljer inte mun- och tandvårdsenhet. Barn som får rådgivningsbyråttjänster, och som därmed tillhandahålls mun- och tandvårdstjänster av landskapets affärsverk eller en social- och hälsocentral, väljer inte heller mun- och tandvårdsenhet.

Ersättningar som betalas till producenter av direktvalstjänster

- För en kund vid en social- och hälsocentral betalar landskapet månatligen en fast ersättning som är bunden till en ansvarstid (s.k. kapitation). Ersättningen baserar sig på nationella behovsfaktorer, som är landskapsinvånarnas ålder, kön, sysselsättning och andra socioekonomiska faktorer. I fråga om den fasta ersättningen ska hänsyn dessutom tas till kundernas individuella behov av vård och tjänster eller de på basis av kundplanen förväntade kostnaderna. Denna på kundernas antal och egenskaper baserade ersättning ska utgöra minst 2/3 av de ersättningar som betalas till tjänsteproducenterna.
- För en kund hos mun- och tandvården betalar landskapet månatligen en fast ersättning som är bunden till en ansvarstid (s.k. kapitation). Ersättningen baserar sig på nationella behovsfaktorer, som är landskapsinvånarnas ålder, kön och socioekonomiska faktorer. I fråga om den fasta ersättningen ska hänsyn dessutom tas till kundernas individuella behov av vård och tjänster eller de på basis av kundplanen förväntade kostnaderna. Denna s.k. kapitationsandel ska utgöra minst 50 procent.
- Institutet för hälsa och välfärd fastställer nationella viktkoefficienter för behovsfaktorerna samt de sjukdomar som hör till den ersättningsdel som bestäms utifrån det personliga vårdbehovet.
- Landskapet kan besluta om sådana åtgärder eller tjänster för vilka det betalas prestationsbaserad ersättning till social- och hälsocentralerna. Även den prestationsbaserade ersättningen ska stödja de allmänna social- och hälsopolitiska målen.

- I fråga om prestationsbaserad ersättning för mun- och tandvård iaktas nationella ersättningsgrunder.
- Landskapet kan som grunder för ersättningarna till producenter av direktvalstjänster även fastställa indikatorer och kriterier i fråga om tjänsternas kvalitet, kostnadseffektivitet och verkningfullhet. Landskapet kan betala incitamentsbaserade arvoden till producenter som uppnår förhandsbestämda mål, eller sänka de incitamentsbaserade delar som betalas till producenter om villkoren inte uppfylls, t.ex. om kvaliteten är bristfällig eller kunderna remitteras onödigt mycket till den specialiserade sjukvården.
- Landskapet kan också använda ett incitamentsystem som innebär att kostnadsfördelarna inom hela tjänstekedjan fördelas mellan kedjans olika producenter av direktvalstjänster och landskapet, förutsatt att de kvalitativa och övriga kriterierna uppfylls.
- Landskapet och en tjänsteproducent kan också avtala om andra ersättningar som ska betalas till tjänsteproducenten utöver den fasta ersättningen. Med hjälp av sådana andra ersättningar kan landskapet beakta särdrag inom sitt område, t.ex. olika lokala förhållanden som avser befolkningstäthet, avlägset läge och andra motsvarande omständigheter.

Kundsedel vid direktvalstjänster

- En producent av direktvalstjänster (en social- och hälsocentral eller mun- och tandvårdsenhet) ska på basis av sin bedömning av servicebehovet ge kunden en kundsedel för sådana enskilda åtgärder och tjänster inom direktvalstjänster som kan särskiljas som självständiga eller separata delar.
- När det gäller socialvårdstjänster kan en kundsedel ges t.ex. för hemservice eller uppfostrings- och familjerådgivning. I fråga om social- och hälsovårdstjänster kan en kundsedel ges för t.ex. tjänster som tillhandahålls av specialarbetare (bl.a. talterapeuter, näringsterapeuter, fotvårdare, psykologer, depressionsskötare, psykiatriska sjukskötare och specialistläkare) samt laboratorietjänster och bilddiagnostik.
- En producent av direktvalstjänster kan ge en kund en kundsedel också för andra direktvalstjänster.
- Producenten av direktvalstjänster ska bestämma kundsedelns värde så att kunden har en faktisk möjlighet att mot sedeln få en tjänst som motsvarar hans eller hennes behov. Den kundsedel som producenten av direktvalstjänster ger kunden ska vara av samma värde för samma tjänst, oberoende av producent.
- Producenten av direktvalstjänster kan till kundsedeln foga en incitamentsbaserad andel som producenten av kundsedelstjänsten får om tjänsten uppfyller de kvalitets- och framgångskriterier som producenten av direktvalstjänster har angett på förhand.

- En producent av kundsedelstjänster får inte hos kunden ta ut avgifter för tjänster som tillhandahållits mot en kundsedel.
- För en tjänst som har tillhandahållits mot en kundsedel betalar kunden till landskapet eventuellt en kundavgift i enlighet med lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården.

Ersättningar i fråga om tjänster för vilka landskapets affärsverk har produktionsansvar

Kundsedel som beviljats av landskapet

- Landskapets affärsverk hänvisar kunden till tjänster, och kunden kan själv välja vem som producerar dessa tjänster. I fråga om social- och hälsovårdstjänster som inte hör till direktvalstjänsterna beslutar landskapet vilka tjänster som ordnas så att kunden ges en kundsedel.
- Landskapet ska när det ordnar tjänster använda kundsedel i tillräcklig utsträckning för att säkerställa att kunden har möjlighet att välja tjänsteproducent också i fråga om andra än direktvalstjänster. Det utbud av tjänster som kan betalas med kundsedel kan vara omfattande, från åtgärder inom den specialiserade sjukvården till olika socialvårdstjänster som pågår i flera år.
- Landskapet ersätter, upp till ett värde som landskapet bestämt på förhand, tjänsteproducenten för kostnaderna för sådana tjänster som en kund har fått mot en kundsedel som landskapets affärsverk beviljat.
- Eftersom det i fråga om kundsedelstjänsterna inte finns någon omfattande enhetlig produktifiering, får landskapet bestämma tjänsternas innehåll och sedelns värde.
- En kundsedel ska vara av lika värde för lika tjänstehelheter, oberoende av producent.
- Till kundsedeln kan fogas en incitamentsbaserad andel som producenten av kundsedelstjänsten får om tjänsten uppfyller de kvalitets- och framgångskriterier som landskapet har angett på förhand.
- En producent av kundsedelstjänster får inte hos kunden ta ut avgifter för tjänster som tillhandahållits mot en kundsedel.
- För en tjänst som har tillhandahållits mot en kundsedel betalar kunden till landskapet eventuellt en kundavgift i enlighet med lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården.

Tjänster som tillhandahålls enligt en personlig budget

- Landskapet är skyldigt att ta i bruk en personlig budget för social- och hälsovårdstjänster som omfattas av dess produktionsansvar när det gäller kunder som har rätt till social- och hälsovårdstjänster enligt äldreomsorgslagen, handikappservicelagen eller lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda. Landskapet kan besluta att använda en personlig budget också i fråga om tjänster för andra kunder.
- Kunden kan i enlighet med sina behov kombinera olika tjänster som kan skaffas med den personliga budgeten, och kunden har möjlighet att få stöd när han eller hon fattar beslut.
- Ersättningen betalas direkt till de producenter som kunden har valt och inte som pengar till den som beviljats den personliga budgeten. Den personliga budgeten är en betalningsförbindelse som är avsedd för individuellt ordnande av tjänster och stöd för en person.
- Den personliga budgeten utformas utifrån en bedömning av kundens servicebehov och en kundplan. Vid dimensioneringen av den personliga budgeten ska hänsyn tas till behovet av olika tjänster samt vad det skulle kosta att producera tjänsterna i landskapets affärsverks regi.
- Kunden svarar själv för att betala tjänsteproducenten för sådana tjänster som inte ingår i den kundplan som gäller den personliga budgeten.

Ersättningar som landskapet och landskapets affärsverk betalar utanför sitt område samt tillfällig eller brådskande användning av direktvalstjänster

- I valfrihetssystemet kan det uppstå situationer, där kunden väljer en producent av direktvalstjänster utanför sitt eget hemlandskap eller använder sig av direktvalstjänster tillfälligt eller för brådskande behov. Det landskap som har ansvar för ordnandet av kundens social- och hälsovårdstjänster ersätter då i enlighet med ett gällande avtal den producent av direktvalstjänster som kunden har valt eller som tillhandahållit kunden brådskande tjänster. Om landskapet i fråga inte har något avtal med producenten, betalas ersättningen av det landskap inom vars område tjänsten har tillhandahållits. Det landskap som ansvarar för ordnandet av kundens social- och hälsovårdstjänster blir då skyldigt att ersätta det andra landskapet för kostnaderna för tjänsten.
- Den social- och hälsocentral eller mun- och tandvårdsenhet som kunden har valt betalar ersättning till en tillfällig tjänsteproducent. Ersättningen ska basera sig på produktifieringen eller det produktpris som ligger till grund när tjänstetillhandahållaren följer upp sin verksamhet.

Övriga situationer där landskapet betalar ersättning för social- och hälsovårdstjänster utan för sitt eget område

Det landskap som ansvarar för ordnandet av social- och hälsovårdstjänsterna betalar ersättning för tjänster utanför landskapet i flera olika situationer. Det kan handla om t.ex. situationer där

- kunden med en kundsedel som har beviljats av landskapet eller med en personlig budget använder tjänster i ett annat landskap
- kunden som producent väljer ett affärsverk i ett annat landskap än det som ansvarar för att ordna kundens social- och hälsovårdstjänster
- kunden använder tjänster som överskrider landets gränser. Bestämmelser om användning av tjänster över landsgränserna finns i lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård.

